

Dz. U. 1996 Nr 87 poz. 395

U S T A W A

z dnia 31 maja 1996 r.

**o osobach deportowanych do pracy przymusowej oraz osadzonych w
obozach pracy przez III Rzeszę i Związek Socjalistycznych Republik
Radzieckich**

**Opracowano na
podstawie: t.j.
Dz. U. z 2021 r.
poz. 1818.**

Art. 1. Ustawa reguluje:

- 1) zasady, wysokość oraz tryb przyznawania świadczenia pieniężnego, zwanego dalej „świadczeniem”, osobom deportowanym do pracy przymusowej oraz osadzonym w obozach pracy przez III Rzeszę i Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich;
- 2) zasady wydawania legitymacji osoby deportowanej do pracy przymusowej lub osadzonej w obozie pracy przez III Rzeszę lub Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich, zwanej dalej „legitymacją”;
- 3) inne niż wymienione w pkt 1 i 2 uprawnienia osób deportowanych do pracy przymusowej oraz osadzonych w obozach pracy przez III Rzeszę i Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich.

Art. 1a. 1. Świadczenie przysługuje osobom, które w okresie podlegania represjom określonym w ustawie były obywatelami polskimi i są nimi obecnie.

2. Świadczenie przysługuje wyłącznie osobom, które nie mają ustalonego prawa do dodatku:

- 1) kombatanckiego, określonego w przepisach o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego;
- 2) za tajne nauczanie, przysługującego na podstawie odrębnych przepisów.

3. Osobie uprawnionej równocześnie do świadczenia i do dodatku określonego w przepisach:

- 1) o ubezpieczeniu społecznym rolników,

- 2) o uprawnieniach przysługujących żołnierzom zastępczej służby wojskowej przymusowo zatrudnionym w kopalniach węgla, kamieniołomach i zakładach wydobywania rud uranu

– przysługuje świadczenie albo jeden z dodatków – wyższy lub wybrany przez uprawnionego.

Art. 2. Represją w rozumieniu ustawy jest:

- 1) osadzenie w obozach pracy przymusowej w okresie wojny w latach 1939–1945 z przyczyn politycznych, narodowościowych, rasowych i religijnych;
- 2) deportacja (wywiezienie) do pracy przymusowej na okres co najmniej 6 miesięcy w granicach terytorium państwa polskiego sprzed dnia 1 września 1939 r. lub z tego terytorium na terytorium:
 - a) III Rzeszy i terenów przez nią okupowanych w okresie wojny w latach 1939–1945,
 - b) Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich i terenów przez niego okupowanych w okresie od dnia 17 września 1939 r. do dnia 5 lutego 1946 r. oraz po tym okresie do końca 1948 r. z terytorium państwa polskiego w jego obecnych granicach.

Art. 3. 1. Świadczenie przysługujące w wysokości ustalonej w wyniku podwyższenia wskaźnikiem waloryzacji emerytur i rent od dnia 1 czerwca 2001 r., z uwzględnieniem waloryzacji przypadających w okresie od dnia 1 czerwca 2002 r. do dnia 31 maja 2005 r., za każdy pełny miesiąc trwania pracy, o której mowa w art. 2, nie więcej jednak łącznie niż za 20 miesięcy, od dnia 1 czerwca 2005 r. wynosi kwotę:

- 1) za 1 miesiąc – 7,23 zł¹⁾;
- 2) za 2 miesiące – 14,41 zł¹⁾;
- 3) za 3 miesiące – 21,66 zł¹⁾;
- 4) za 4 miesiące – 28,83 zł¹⁾;
- 5) za 5 miesięcy – 36,08 zł¹⁾;
- 6) za 6 miesięcy – 43,24 zł¹⁾;
- 7) za 7 miesięcy – 50,49 zł¹⁾;
- 8) za 8 miesięcy – 57,71 zł¹⁾;

¹⁾ Aktualną kwotę świadczenia ogłasza w formie komunikatu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, na podstawie art. 3 ust. 3 niniejszej ustawy.

- 9) za 9 miesięcy – 64,94 zł¹⁾;
- 10) za 10 miesięcy – 72,13 zł¹⁾;
- 11) za 11 miesięcy – 79,30 zł¹⁾;
- 12) za 12 miesięcy – 86,58 zł¹⁾;
- 13) za 13 miesięcy – 93,77 zł¹⁾;
- 14) za 14 miesięcy – 100,99 zł¹⁾;
- 15) za 15 miesięcy – 108,19 zł¹⁾;
- 16) za 16 miesięcy – 115,39 zł¹⁾;
- 17) za 17 miesięcy – 122,65 zł¹⁾;
- 18) za 18 miesięcy – 129,82 zł¹⁾;
- 19) za 19 miesięcy – 137,06 zł¹⁾;
- 20) za 20 miesięcy – 144,25 zł¹⁾.

2. Kwota świadczenia ulega podwyższeniu przy zastosowaniu wskaźnika waloryzacji emerytur i rent od miesiąca, w którym jest przeprowadzana waloryzacja, z uwzględnieniem ust. 4.

3. Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych ogłasza w formie komunikatu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” co najmniej na 12 dni roboczych przed najbliższym terminem waloryzacji należną od tego terminu kwotę świadczenia, o którym mowa w ust. 1.

4. W 2002 r. świadczenie nie podlega waloryzacji.

Art. 4. 1. Uprawnienie do świadczenia jest przyznawane decyzją Szefa Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych na podstawie wniosku zainteresowanej osoby i dokumentów oraz dowodów potwierdzających rodzaj i okres represji.

1a. Wniosek, o którym mowa w ust. 1, zawiera imię lub imiona oraz nazwisko, nazwisko rodowe, datę i miejsce urodzenia, imiona rodziców, aktualne obywatelstwo i obywatelstwo w czasie podlegania represjom, numer PESEL, adres miejsca zamieszkania lub adres korespondencyjny wnioskodawcy, numer telefonu lub adres poczty elektronicznej, o ile wnioskodawca je posiada.

2. Szef Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych może upoważnić inne osoby będące pracownikami Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych do wydawania decyzji, o których mowa w ust. 1.

3. (uchylony)

4. W zakresie postępowania dotyczącego ustalenia lub odmowy przyznania świadczenia mają zastosowanie przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego.

5. (utracił moc)²⁾

6. (uchylony)

Art. 5. 1. Świadczenie wypłaca właściwy organ emerytalno-rentowy, na wniosek osoby uprawnionej złożony w tym organie wraz z decyzją stwierdzającą uprawnienie do tego świadczenia:

- 1) osobie pobierającej emeryturę lub rentę – wraz z tą emeryturą lub rentą;
- 2) osobie mającej ustalone prawo do emerytury lub renty, której wypłata została zawieszona – kwartalnie, w trzecim miesiącu kwartału.

2. Wypłata świadczenia następuje za okres nie dłuższy niż 3 miesiące kalendarzowe poprzedzające miesiąc zgłoszenia wniosku, o którym mowa w ust. 1.

2a. Na wniosek osoby uprawnionej do świadczenia, zamieszkałej za granicą w państwie członkowskim Unii Europejskiej, państwie członkowskim Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) lub w państwie, z którym Rzeczpospolitą Polską łączy umowa międzynarodowa w dziedzinie ubezpieczeń społecznych przewidująca transfer emerytur lub rent, świadczenie wypłaca się z emeryturą, uposażeniem w stanie spoczynku lub innymi świadczeniami, w państwie zamieszkania, na rachunek bankowy tej osoby za granicą lub w innej formie wskazanej przez organ emerytalny lub rentowy, w terminach i trybie ustalonym przez ten organ. Wypłata dokonywana jest w walucie wymienialnej.

2b. Przepis ust. 1 stosuje się również do osób uprawnionych do świadczenia, zamieszkałych za granicą w państwie, z którym Rzeczypospolitej Polskiej nie łączy umowa międzynarodowa w dziedzinie ubezpieczeń społecznych przewidująca transfer emerytur i rent.

3. Prezes Rady Ministrów określi, w drodze rozporządzenia, tryb wypłacania świadczenia osobom niemającym ustalonego prawa do emerytury lub renty oraz osobom pobierającym świadczenia o charakterze rentowym z instytucji zagranicznych.

²⁾ Z dniem 27 czerwca 2003 r. na podstawie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 17 czerwca 2003 r. sygn. akt P 24/02 (Dz. U. poz. 1060).

Art. 5a. 1. Osobom uprawnionym do świadczenia, znajdującym się w trudnej sytuacji materialnej, zdrowotnej oraz w związku z zaistnieniem zdarzeń losowych, może być przyznana pomoc pieniężna – jednorazowa lub okresowa.

2. Pomoc pieniężna jednorazowa może być przyznana w szczególności na:

- 1) pokrycie – w części lub całości – kosztów zakupu wyrobów medycznych;
- 2) dostosowanie pomieszczeń mieszkalnych do rodzaju niepełnosprawności.

3. Pomoc pieniężna okresowa może być przyznana w szczególności na:

- 1) zaspokojenie potrzeb bytowych i ochronę zdrowia w przypadku długotrwałej choroby powodującej wzrost kosztów utrzymania, zakupu leków, środków opatrunkowych oraz dojazdów do zakładów leczniczych na zabiegi medyczne i rehabilitacyjne;
- 2) opłacenie pomocy pielęgnacyjnej niezbędnej z uwagi na wiek oraz stan zdrowia.

4. Pomoc pieniężna jednorazowa może być przyznana, jeżeli:

- 1) dochód osoby samotnie gospodarującej nie przekracza kwoty odpowiadającej 290% najniższej emerytury, ogłaszanej przez Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych na podstawie art. 94 ust. 2 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2021 r. poz. 291, 353, 794 i 1621), zwanej dalej „najniższą emeryturą”;
- 2) dochód na osobę w rodzinie nie przekracza kwoty odpowiadającej 220% najniższej emerytury;
- 3) dochód osoby samotnie gospodarującej lub dochód na osobę w rodzinie nie przekracza kwoty odpowiadającej 350% najniższej emerytury, w przypadku gdy wnioskodawca jest osobą całkowicie niezdolną do pracy oraz do samodzielnej egzystencji.

5. Pomoc pieniężna okresowa może być przyznana, jeżeli:

- 1) dochód osoby samotnie gospodarującej nie przekracza kwoty odpowiadającej 220% najniższej emerytury;
- 2) dochód na osobę w rodzinie nie przekracza kwoty odpowiadającej 150% najniższej emerytury.

6. Pomoc pieniężna jednorazowa jest przyznawana do wysokości 150% najniższej emerytury, przy czym pomoc przeznaczona na pokrycie kosztów zakupu wyrobów medycznych jest przyznawana do wysokości 350% najniższej emerytury,

a na dostosowanie pomieszczeń mieszkalnych do rodzaju niepełnosprawności jest przyznawana do wysokości 450% najniższej emerytury.

7. Pomoc pieniężna okresowa jest przyznawana do wysokości 100% najniższej emerytury miesięcznie.

8. Pomoc pieniężna okresowa jest przyznawana na okres do 6 miesięcy i nie częściej niż raz na 12 miesięcy.

9. Pomoc pieniężna jednorazowa jest przyznawana nie częściej niż 2 razy w roku kalendarzowym.

10. Pomoc pieniężna jest przyznawana na wniosek osoby uprawnionej w drodze decyzji administracyjnej wydawanej przez Szefa Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych.

11. Wniosek o przyznanie pomocy pieniężnej zawiera imię lub imiona oraz nazwisko, datę urodzenia, numer PESEL, dane teleadresowe: adres miejsca zamieszkania lub adres korespondencyjny, numer telefonu lub adres poczty elektronicznej, nazwę banku i numer rachunku bankowego lub nazwę spółdzielczej kasy oszczędnościowo-kredytowej i numer rachunku w spółdzielczej kasie oszczędnościowo-kredytowej, na który ma zostać wypłacona pomoc pieniężna, dochód netto wnioskodawcy, a także imię, nazwisko, stopień pokrewieństwa oraz dochód netto osób, z którymi wnioskodawca prowadzi gospodarstwo domowe.

12. Do wniosku o przyznanie pomocy pieniężnej należy dołączyć odpowiednio kopie dokumentów, które będą stanowić podstawę ustalenia stanu zdrowia, sytuacji rodzinnej i materialnej wnioskodawcy lub osób prowadzących wspólne gospodarstwo domowe z wnioskodawcą:

- 1) orzeczenia o inwalidztwie, o niezdolności do pracy lub o stopniu niepełnosprawności;
- 2) dokumentu potwierdzającego wysokość dochodu netto, w szczególności aktualnej decyzji o waloryzacji renty lub emerytury lub zaświadczenia pracodawcy o wysokości wynagrodzenia za pracę;
- 3) nakazu płatniczego podatku rolnego oraz zaświadczenia z urzędu gminy o wielkości gospodarstwa rolnego w hektarach przeliczeniowych;
- 4) zaświadczenia o kontynuowaniu przez dziecko wnioskodawcy nauki w gimnazjum, szkole ponadgimnazjalnej, szkole ponadpodstawowej lub szkole wyższej;

- 5) decyzji o uznaniu lub odmowie uznania danej osoby za bezrobotną oraz utracie statusu bezrobotnego, przyznaniu, odmowie przyznania, wstrzymaniu lub wznowieniu wypłaty oraz utracie lub pozbawieniu prawa do zasiłku, stypendium i innych finansowanych z Funduszu Pracy świadczeń niewynikających z zawartych umów albo oświadczenia o pozostawaniu w ewidencji bezrobotnych lub poszukujących pracy.

13. W szczególnie uzasadnionych przypadkach Szef Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych może przyznać pomoc pieniężną na innych warunkach niż określone w ust. 4–7 i ust. 9.

Art. 5b. 1. Do spraw związanych z przyznawaniem pomocy pieniężnej przepisy art. 6 pkt 3, 10, 14 i 16, art. 8 ust. 3–13, art. 11 ust. 1, art. 12, art. 13, art. 98, art. 100, art. 104, art. 105, art. 106 ust. 1, 3a i 5, art. 107 ust. 5b–5d i art. 109 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2020 r. poz. 1876 i 2369 oraz z 2021 r. poz. 794 i 803) stosuje się odpowiednio.

2. Jako kwotę dochodu, o którym mowa w art. 8 ust. 9 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, przyjmuje się kwotę ustaloną zgodnie z art. 9 ust. 6 tej ustawy.

3. Do dochodu nie wlicza się pozostałych świadczeń pieniężnych, o których mowa w art. 36 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, kwoty zasiłku pielęgnacyjnego, o którym mowa w art. 16 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 111 oraz z 2021 r. poz. 1162), kwoty dodatku pielęgnacyjnego, o którym mowa w art. 75 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, oraz pomocy pieniężnej.

Art. 6. Świadczenie i pomoc pieniężna są finansowane ze środków budżetu państwa.

Art. 6a. 1. Legitymację wydaje Szef Urzędu do Spraw Kombatantów i Osób Represjonowanych wraz z wydaniem decyzji, o której mowa w art. 4 ust. 1.

2. Legitymacja jest dokumentem potwierdzającym prawo do korzystania z uprawnień, o których mowa w art. 6b i art. 6c, oraz z uprawnień, o których mowa w art. 47c ust. 1 i art. 57 ust. 2 pkt 10 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2021 r. poz. 1285, 1292 i 1559).

3. W legitymacji ujawnia się imię (imiona), nazwisko i PESEL jej posiadacza.

4. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego określi, w drodze rozporządzenia, wzór legitymacji, mając na względzie konieczność zapewnienia sprawności postępowania przy wydawaniu tej legitymacji i zapewnienie jej trwałości.

Art. 6b. Osobie deportowanej do pracy przymusowej lub osadzonej w obozie pracy przez III Rzeszę lub Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich przysługuje prawo pierwszeństwa do środowiskowej opieki socjalnej, w tym w uzyskaniu miejsca w domu pomocy społecznej.

Art. 6c. Samorząd terytorialny może udzielać pomocy osobom deportowanym do pracy przymusowej lub osadzonym w obozach pracy przez III Rzeszę lub Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich, w zakresie udogodnień komunikacyjnych, świadczeń mieszkaniowych, kulturalnych, zdrowotnych i oświatowych.

Art. 7. W sprawach nieuregulowanych w ustawie stosuje się odpowiednio przepisy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Art. 8. (pominięty)

Art. 9. (pominięty)

Art. 10. Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia³⁾, z wyjątkiem przepisów art. 4 ust. 1 i art. 5 ust. 1, które wchodzi w życie po upływie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia.

³⁾ Ustawa została ogłoszona w dniu 23 lipca 1996 r.